

Artur Zbiegieni

Pracownia Zabytków Techniki

Ochrona Zabytków 55/1 (216), 30-32

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

informacji baz danych) do opracowania katalogu informatycznego archiwalnych obrazów środowiska kulturowego w postaci zdjęć lotniczych na płytach CD lub DVD, zgodnie z kompatybilnością systemów kata-

logowych SIN i SINB w Ośrodku Dokumentacji Zabytków¹⁷. Prace te obecnie trwają i są umiejscowione w Regionalnym Ośrodku Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Łodzi.

Henryk Andrulewicz

Kierownik Pracowni Urbanistyki w Dziale Architektury i Urbanistyki

17. Zob. opracowanie: H. Andrulewicz, *Podstawy merytoryczne opracowania katalogu archiwalnego obrazów środowiska kulturowego w postaci zdjęć lotniczych na płytach CD lub DVD, zgodnie*

z kompatybilnością systemów SIN i SINB w Ośrodku Dokumentacji Zabytków, ODZ, Warszawa 2000, ss. 31, mps powielany.

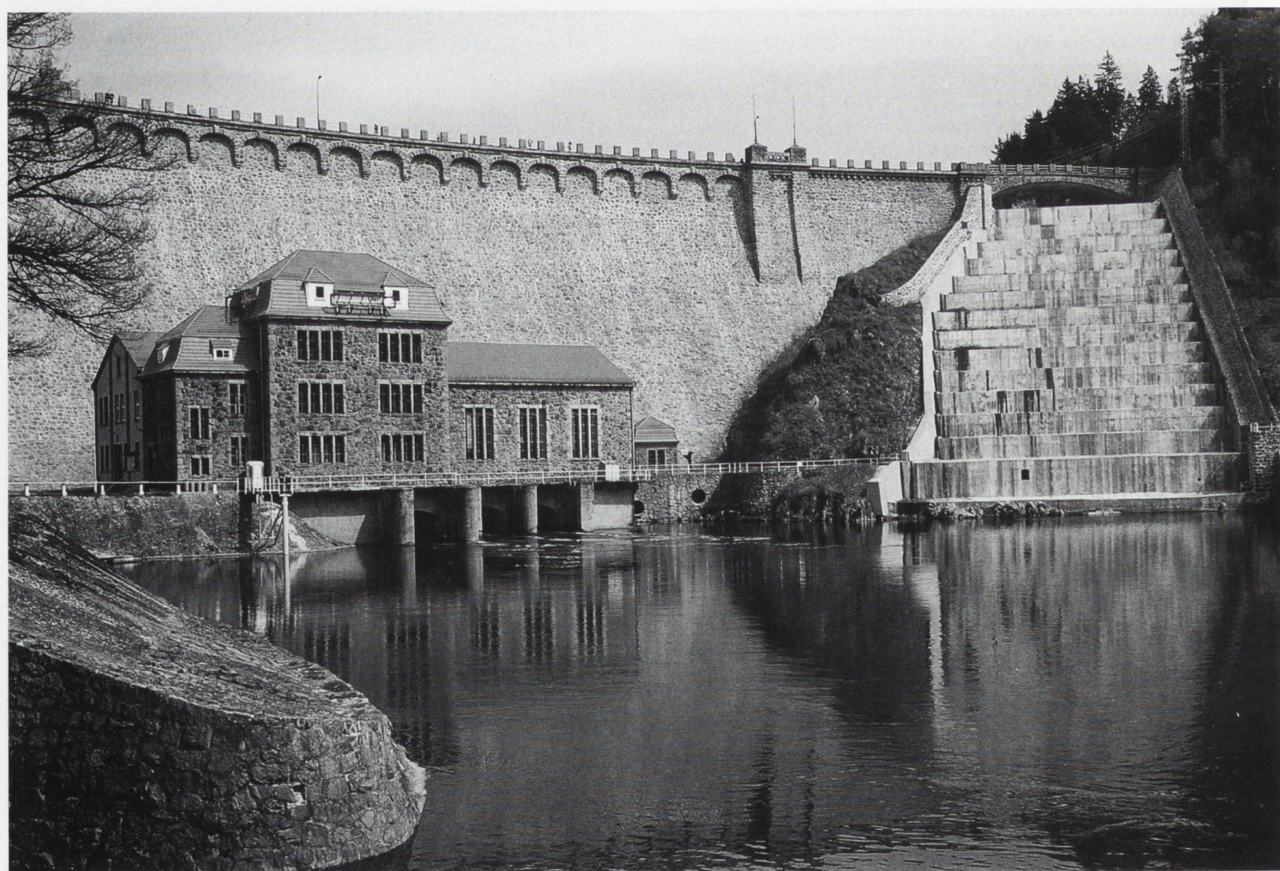
PRACOWNIA ZABYTKÓW TECHNIKI

Pracownia istnieje od 1990 r., od momentu nadania nowego statutu Ośrodkowi Dokumentacji Zabytków i utworzenia w obecnym kształcie Działu Architektury i Urbanistyki. Połączono w nim dawny Dział Zabytków Nieruchomych, Dział Urbanistyki i Samodzielne Stanowisko do spraw Zabytków Techniki, jednocześnie wyodrębniając Pracownię Zabytków Techniki.

Pracownia Zabytków Techniki prowadzi prace związane z:

1. dokumentacją prawną zarejestrowanych zabytków nieruchomych z zakresu dziedzictwa przemysłu i techniki (wyodrębnioną w bazach danych ze wspólnego rejestru obejmującego wszystkie nieruchome zabytki architektury i urbanistyki),

2. dokumentacją prawną zarejestrowanych zabytków ruchomych techniki — rejestr ruchomych zabytków techniki (decyzje wydzielone ze wspólnego rejestru obejmującego zabytki ruchome),

Pilchowice — zaporą i elektrownią wodną wzniesioną w latach 1903–1912. Fot. M. Barszcz

Pilchowice — water-power plant and dam built in 1903–1912. Photo: M. Barszcz

3. ewidencją dóbr kultury z zakresu dziedzictwa przemysłu i techniki — centralna ewidencja zabytków ruchomych techniki (karty ewidencyjne zabytków ruchomych techniki¹⁸ oraz ankiety zespołów i obiektów architektury przemysłowej a także budowli technicznych¹⁹),

4. ewidencją dokumentacji obiektów i zespołów architektury przemysłowej (wyodrębnienie w postaci fiszek i baz danych ze wspólnej centralnej ewidencji zabytków nieruchomości),

5. ewidencją dokumentacji historycznej i technicznej zabytków z zakresu dziedzictwa przemysłu i techniki,

6. bibliografią dotyczącą dóbr kultury z zakresu dziedzictwa przemysłu i techniki,

7. fototeką odbitek i negatywów wybranych zabytków związanych z dziedzictwem przemysłu i techniki,

8. opiniowaniem dotyczącym zasad ochrony i konserwacji zabytkowych obiektów związanych z dziedzictwem przemysłowym i technicznym we współpracy i porozumieniu z wojewódzkimi oddziałami Służby Ochrony Zabytków oraz Generalnym Konserwatorem Zabytków.

W 1995 r. w Pracowni Zabytków Techniki zarejestrowanych było 575 różnego typu ruchomych zabytków techniki (104 decyzje wpisujące do rejestru). Kartoteka dotycząca ruchomych zabytków techniki liczyła 1322 karty oraz 2225 kart zespołów i obiektów architektonicznych związanych z dziedzictwem przemysłowym, bilansowanych od 1988 r. (tylko karty białe). Od 1995 do 1998 r. w ramach Pracowni Zabytków Techniki prowadzony był Program Resortowy MKiS „Ochrona Zabytków Techniki w Prywatyzowanych Zakładach Przemysłowych” — do pracowni wpłynęły 5973 ankiety informacyjne związane z dziedzictwem przemysłu i techniki (zespoły przemysłowe, obiekty oraz urządzenia i maszyny o cechach zabytkowych). Opracowano jednolity wzór ankiety informacyjnej (jako wstępną dokumentację rozpoznającą wartości zabytkowe zespołów przemysłowych, obiektów i urządzeń), którą po opracowaniu kart dla nieruchomości zabytków architektury i ruchomych zabytków techniki dołączono jako wkładkę—załącznik do tej karty.

Ankiety informacyjne opracowywane na zlecenie wojewódzkich konserwatorów zabytków były analizowane przez ekspertów powołanych z grona pracowników Muzeum Techniki i ODZ w Warszawie. W wyniku zaleceń ekspertów do końca trwania programu w Pracowni Zabytków Techniki opracowano wnioski dla wojewódzkich konserwatorów zabytków dotyczące opracowania kart, następnie przyjęto i zarejestrowano 2100 kart zespołów i obiektów architektury przemysłowej oraz 905 kart zabytków ruchomych techniki. W wyniku analizy ankiet informacyjnych i kart ewidencyjnych eksperci

Pochylnia Kanalu Elbląskiego, oddana do użytku w 1860 r. Fot. M. Barszcz

The Elbląski Canal ramp completed in 1860. Photo: M. Barszcz

postulowali objęcie ochroną konserwatorską wybrane zabytki związane z dziedzictwem przemysłowym.

W ciągu ostatnich pięciu lat zasób dokumentacji zabytków techniki podwoił się — kartoteka ruchomych zabytków techniki liczy 2746 kart oraz 4463 białe karty zabytków nieruchomości związanych z dziedzictwem przemysłu i techniki. Natomiast rejestr ruchomych zabytków techniki zawiera 295 decyzji dotyczących 2453 zabytków. Dla rejestru zabytków ruchomych techniki opracowano w konsultacji z programistą komputerowym bazy danych w programie „dbase 5,7”. Rozpoczęto kompletowanie bazy danych w układzie nowego podziału na województwa oraz skonwertowano do tej bazy rekordy z poprzedniej zaczętej bazy danych w programie starym „dbase” dla województw w dawnym podziale terytorialnym. Zaczęto również opracowywać strukturę słownika terminologicznego zabytków techniki związanych z poszczególnymi działami przemysłu (jednorodność haseł jest konieczna przy opracowywaniu elektronicznej bazy danych).

18. Wzór karty ewidencyjnej zabytku ruchomego techniki ze względu na specyfikę tych zabytków różni się zakresem i formą od wzoru karty dla zabytków ruchomych sztuki.

19. Wzór ankiety informacyjnej z dokumentacją fotograficzną dla zespołów i obiektów architektury przemysłowej (również budowli

technicznych) powstał w 1996 r. w ramach Resortowego Programu MKiS — Ochrony Zabytków Techniki w Prywatyzowanych Zakładach Przemysłowych.

W wyniku przeprowadzonego porozumienia z rzeczoznawcami techniki samochodowej PZMot i Automobilklubu zaczęto prowadzić jednolitą centralną ewidencję pojazdów mechanicznych o wartościach zabytkowych, opracowując dla tych pojazdów karty ruchomych zabytków techniki według wzoru ODZ. W Pracowni sporządzane są protokoły przyjęcia kart ewidencyjnych przysyłanych przez Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków, które są podstawą do zarejestrowania pojazdów o wartościach zabytkowych jako kolekcjonerskich pojazdów mechanicznych. W ciągu osta-

tnich dwóch lat przyjęto karty ewidencyjne i wysłano protokoły dla ponad 200 takich pojazdów.

Pracownia Zabytków Techniki współpracuje z wojewódzkimi konserwatorami zabytków przeprowadzając wizje lokalne zagrożonych zabytków związanych z dziedzictwem przemysłu i techniki, a jeśli zachodzi konieczność, opracowuje opinie z wnioskami dotyczącymi wartości zabytkowych oraz ochrony konserwatorskiej obiektów, co ułatwia podjęcie stosownych decyzji przez Służbę Ochrony Zabytków i Generalnego Konserwatora Zabytków.

Artur Zbiegieni

*Kierownik Pracowni Zabytków Techniki w Dziale Architektury i Urbanistyki
(w latach 1995–2001)*